

Nåd vare med er och frid från Gud, vår Far, och Herren Jesus Kristus!

Tema för sjuttonde söndagen efter Trefaldighet är *En kristen människas frihet*. Evangelietexten är från Luk 14:1–11:

1 När Jesus en sabbat gick in för att äta hos en av de ledande fariseerna, vaktade de noga på honom. 2 Då stod en man som led av vatten i kroppen framför honom. 3 Jesus frågade de laglärdade och fariseerna: "Får man bota på sabbaten eller inte?" 4 Men de teg. Han rörde då vid mannen och botade honom och lät honom sedan gå. 5 Sedan sade han till dem: "Om någon av er har en son eller oxen som faller ner i en brunn, drar han då inte genast upp honom även om det är sabbat?" 6 Det kunde de inte svara på.

7 När han märkte hur gästerna valde ut de finaste platserna, berättade han en liknelse för dem: 8 "När någon bjuder dig till bröllop, ta då inte den finaste platsen vid bordet. Kanske någon annan av gästerna är mer ansedd än du? 9 I så fall kommer den som bjudit både dig och honom och säger till dig: Ge honom din plats, och då får du skamsen ta den nedersta platsen. 10 Nej, när du är bjuden, gå och sätt dig på den nedersta platsen. När värden kommer ska han då säga till dig: Min vän, sätt dig högre upp. Då blir du hedrad inför alla de andra gästerna. 11 Var och en som upphöjer sig själv ska bli förödmjukad, men den som ödmjukar sig ska bli upphöjd."

Bön: Herre, kom och lär oss vad den sanna friheten är, men också vad det betyder att vara en rätt tjänare. Helga oss i sanningen. Ditt ord är sanning. Amen.

Två huvuddelar av texten:

1. Frihet från lagträdedom: Jesus och apostlarna lär oss att vi är fria från sabbatsbudet i dess bokstavliga, gammaltestamentliga form, medan det för oss som kristna öppnar förmånen att höra Guds Ord.
2. Frihet från äregirighet: Jesus berättar en liknelse, där han visar att sann ödmjukhet

ger frihet från behovet att hävda sig själv och visar välsignelsen i att tjäna i kärlek.

1. Frihet från lagträdedom

Det berättas på flera ställen om att Jesus blir bjuden till måltid hos en farisé. Den här gången var det en av de ledande, troligen en av rådsherrarna, som bjöd till måltid. Man hade öppna dörrar och det kunde hända att folk från gatan kom in för att se på, så som det var när synderskan smorde Jesu fötter (Luk 7). Nu var det en sjuk man, som led av ödem, vatten i kroppen, som kom in och tydligen hoppades att bli botad. Men det var sabbat. Och på den dagen fick man efter Mose lag inte göra något arbete. Och nu passade man extra noga på Jesus för att se hur han skulle göra.

Jesus förekommer dem med att fråga: "Får man bota på sabbaten eller inte?" Han har också andra gånger ställts inför samma situation och det är möjligt att de närvarande visste hur han hade gjort då och stoppat igen deras munnar. Så de väljer att inte svara honom.

En sådan gång berättar Lukas om i kapitel 6. Då Jesus undervisade i synagogan på en sabbat var där en man vars högra hand var förtvinnad. Då heter det också att de skriftlärdade och fariseerna vaktade noga på honom för att se om han skulle bota mannen. De ville få något att anklaga honom för, skriver Lukas. Då frågade Jesus dem: "Jag frågar er: Är det tillåtet att göra gott på sabbaten eller att göra ont? Att rädda liv eller att döda?" Då fylldes de av vansinnig vrede i sitt hat mot honom.

Strax innan det här hände berättar Lukas om hur Jesus och hans lärjungar gick genom ett sädesfält och lärjungarna började rycka av axen och gnuggade fram kornen och åt. Men enligt judarnas synsätt var det här arbete som man inte fick göra på sabbaten, för dit hörde förbud att tröska. Jesus hänvisade då till en händelse i GT när David med sina soldater gick in i templet och åt av skådebröden, som enligt Mose lag skulle läggas fram varje sabbat och som bara Aron och hans efterkommande fick äta. Jesus säger då: "Människosonen är sabbatens Herre." Enligt Mark 2:27f säger Jesus: "Sabbaten skapades för människan och

inte människan för sabbaten. Alltså är Människosonen Herre också över sabbaten.”

Vi har här orsak att se närmare på sabbatens betydelse. Det hebreiska ordet *shabbát* betyder *vila*. Sabbaten började på fredag kväll vid solnedgången och varade till samma tid på lördag kväll. När Mose får lagens tavlor (2 Mos 20) motiveras det tredje budet utförligare än de andra:

8 Tänk på sabbatsdagen så att du helgar den. 9 Sex dagar ska du arbeta och utträtta alla dina sysslor. 10 Men den sjunde dagen är Herren din Guds sabbat. Då ska du inte utföra något arbete, inte heller din son eller dotter, din tjänare eller tjänarinna eller din boskap, eller främlingen som bor hos dig inom dina portar. 11 För på sex dagar gjorde Herren himlen och jorden och havet och allt som är i dem, men på sjunde dagen vilade han. Därför har Herren välsignat sabbatsdagen och helgat den.

Sabbatsbudet grundas alltså på skapelsen. Men nu hade judarna gjort en massa tillägg och tolkningar av sabbatsbudet. Dem förkastar Jesus: Människosonen är herre över sabbaten, eftersom sabbaten skapades för människan och inte människan för sabbaten.

Frågan för oss är: varför firar vi inte sabbat på lördag, så som sjundedagsadventisterna ännu gör? Låt oss se hur de första kristna gjorde. De var judar, och de höll naturligtvis sabbaten som alla andra judar. Men de började fira gudstjänst på söndag morgon, eftersom det var den dagen när Jesus uppstod ur sin grav. Och när evangeliet nådde hedningarna, som inte iakttog sabbaten, uppstod frågan om de också måste hålla ledigt på sabbaten.

I Kol 2:16f skriver aposteln Paulus:

Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller när det gäller högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är en skugga av det som skulle komma, men själva verkligheten är Kristus.

Mose lag är alltså skuggan av det som skulle komma: Kristus, som är själva kroppen som kastade skuggan i form av Mose lag. När själva verkligheten har kommit får vi glömma skuggan.

I Rom 14:5f säger han:

5 Den ene sätter en dag högre än en annan, den andre håller alla dagar lika högt. Var och en ska vara fullt övertygad i sitt sinne. 6 Den som firar en viss dag gör det för Herren, och den som äter gör det för Herren.

Vad behöver vi då vilodagen till? Här ska vi låta Luther svara i Huspostillan:

Likväl är söndagen inrättad för folket, på det att var man framför allt på den dagen skall höra och lära Guds ord och sedan leva därefter. Ty de sex dagarna måste man sköta sitt arbete och förvärva sitt uppehälle. Så vill Gud ha det, ty han har befallt oss att arbeta. Men den sjunde dagen vill han ha helgad, så att man inte skall arbeta på den, på det att envar då skall vara oförhindrad att öva sig i Guds ord och verk och göra, inte det som hör till det timliga, utan det som Gud i sitt ord fordrar och vill ha gjort.

När Luther förklarar tredje budet tar han inte med något förbud mot att arbeta. I stället är det hörandet av Guds ord som är det viktiga:

Vi ska frukta och älska Gud, så att vi inte föraktar predikan och Guds ord utan håller det heligt, gärna hör och lär oss det.

Här kan vi inte gå desto djupare in på hur vi ska hantera söndagen, utan jag hänvisar till Hans Ahlskogs utmärkta undervisning i boken *I frihetens gränsland*. Jag vill bara sammanfatta med att grundproblemet är det uppenbara förakt för Guds Ord som präglar dagens människor. Har vi kärlek till Guds Ord och gärna vill samlas för att höra det på söndagarna kommer de staket som rests kring olika slags verksamhet att falla. För när det gäller att hålla predikan av Guds Ord helig handlar det om Guds bud, men när det gäller att iakttä olika traditioner om vad man får och inte får göra på söndagen handlar det om människostadgar.

Att vi firar söndag som ledig dag är egentligen ett uttryck för den kristna friheten från Mose lag. Söndagen är ingen ny sabbat. Den har en djupare betydelse än att bara vila från arbete. I Hebr 4 behandlas också sabbatsfrågan. Där är sabbatsvilan en beteckning på himlen (v 9):

Alltså kvarstår en sabbatsvila för Guds folk.

För Israels folk hägrade vilan när de skulle få komma in i det utlovade landet, Kanaans land. Men det var en del som aldrig fick komma in. Det berodde på deras olydnad. De förhärade sina hjärtan. För oss gäller nu varningen att inte förhärda våra hjärtan så att vi går miste om vilan i himlen. Om vi förkastar det som Jesus har gjort, då han gick i döden för att ge oss rätt att bli Guds barn, då avsäger vi oss rätten att få njuta den fullkomliga sabbatsvilan i himlen. Den farliga frestelsen är att vi fäster våra ögon på oss själva och menar att det är något som vi själva gör som ska föra oss in i vilan i himlen. Men lyssnar vi till Guds Ord får vi veta att det är Jesus allena som för oss in i vilan, och då ska ingenting av det vi människor presterar läggas till. SH 209:

O, hör och lev! Se, allt är gjort,
ja, allt som göras bör!
Din Jesus gjort det allt – hur stort!
Du sorgsna själ, blott hör!

Nu får i tro du vila blott
i både fröjd och nöd
vid detta verk, ty allt är gott
igenom Jesu död.

Därför är det så viktigt att inte förakta predikan och Guds ord, det som är söndagens egentliga mening och innehåll. För det är där som vi lär oss om vägen till himlen, och det är Guds ord som har makten att bevara oss från att gå vilse på vägen.

2. Frihet från äregirighet

Den andra delen av vår text i dag handlar om äregirighet kontra ödmjukhet. När en hög person bjöd till måltid, så som i vår text, var det en strikt rangordning i bordsplacering. De förnämsta gästerna placerades närmast till höger om värden. Jesus noterar hur gästerna sökte efter de främsta platserna, och det kunde gå så att de räknades sig högre i rang än de i själva verket var. Det blev då pinsamt för dem om värden måste be dem flytta längre bort.

Därför har Jesus ett praktiskt och gott råd: börja lägre ner! Om då värden upptäcker att du borde få en bättre plats blir du hedrad inför de andra.

Det handlar här om var vi har fokus: är jag och min ställning det viktigaste för mig? Det kan också handla om mina verksamhetsmöjligheter. Hur jag kan påverka? Krasst uttryckt: hur kan jag utöva makt?

Maktbegär och äregirighet hör nära samman. De framspringer båda ur vår onda natur, där vi i första hand vill tillgodose det som är till nytta för oss själva, och där vi vill regera över andra. Vi ser också samma strävan hos Jesu lärjungar. När Jesus hade talat om sitt kommande lidande i Jerusalem kom två av hans lärjungar och bad om att få de förnämsta platserna i hans rike. Då tvingades Jesus att tillrättvisa dem skarpt. Mark 10:42–45:

Ni vet att de som anses vara folkens ledare betar sig som herrar över dem och att deras stormän härskar över dem. Men så är det inte hos er. Nej, den som vill vara störst bland er ska vara de andras tjänare, och den som vill vara främst bland er ska vara allas slav. Människosonen har inte kommit för att bli betjänad, utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många.

Jesu själv är exemplet på hur ett rätt, osjälviskt tjänande går till. Han, som är Gud själv, blev en människa för att tjäna oss med hela sitt uppoffrande liv och gav sitt liv på korset för världen. Han gick djupast under allt, så djupt han kunde komma. Han bar hela världen. Därför är det så galet när vi drivs av begäret att bli stora och få uppmärksamhet. Han säger då till oss: Den som vill vara främst bland er ska vara allas slav.

I sin lilla bok Om en kristen människas frihet ställer Martin Luther upp två berömda teser:

- *En kristen människa är en fri herre över allting och ingen underdånig.*
- *En kristen människa är allas tjänstvillige tjänare och alla underdånig.*

De här båda satserna verkar vara motstridiga. Hur kan man vara fri och ingen underdånig, och samtidigt vara allas tjänare och alla underdånig?

Teserna hör samman med de två delarna i vår text. Den första säger att vi är fria från alla lagens krav på hur vi ska bete oss och hur vi ska iakttä olik bud, också sabbatsbudet. Och vi

är fria från att tänka på hur andra människor ser på oss och värderar oss. Vi behöver inte vara rädda för människor. Vi har ju blivit köpta fria från lagens krav genom att Jesus fullbordade allt. Det räknas oss till godo genom tron. Den här tesen talar om vårt förhållande till Gud, den lodräta dimensionen, som är den viktigaste principen och avgörande för allt det andra. Den är ett annat sätt att uttrycka Jesu ord i bergspredikan: Sök först Guds rike och hans rättfärdighet, så ska ni få allt det andra också.

Den andra tesen säger just det som Jesus lärde sina lärjungar: Det allra största är att vara allas tjänare. Den rätta platsen bland våra medmänniskor är att vi är minst bland dem. Följer vi den tesen behöver vi inte anstränga oss att hävda oss och vår plats. Söker vi en tjänande uppgift, där vi glömmer oss själva och inte ställer krav, kommer det att leda till välsignade relationer. Men den här tjänsten är inget krav, utan en förmån. Det är en följd av att vi av nåd har kallats med i Jesu gemenskap. Den här tjänsten görs i förnöjsamhet, som Lina Sandell skaldar (SH 447):

Om här min lott än ringa är,
jag jordisk tröst dock ej begär.
Ty om mig Herren känner blott,
jag nöjes gärna med min lott.

Därför får vi också be:

Men, Herre Jesus, hjälp du mig,
att jag må leva helt för dig
och söka glad och kärleksfull
att göra allt blott för din skull!

Amen.